

Анастасія Кувіца,

студентка 1 курсу юридичного факультету
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

Особливості нормативно-правового забезпечення громадських організацій в Україні*

Нормативно-правове забезпечення діяльності громадських організацій в Україні з її складною історією та активним громадянським суспільством – стає ключовим фактором для їх ефективності та впливу. Запровадження нових законодавчих норм, постійні зміни в регулятивній сфері та виклики сучасності, такі як кібербезпека та інформаційна війна, роблять цю тему надзвичайно актуальною. Підвищення транспарентності та відкритості громадських організацій через правові механізми стає важливим етапом у розвитку демократії та суспільства в цілому.

Через призму правових норм та регулятивних механізмів, дослідження ставить за мету виявлення перешкод та можливостей, що впливають на функціонування та розвиток громадських організацій, зокрема у контексті сучасних викликів та тенденцій. Висвітлення цієї теми допоможе зрозуміти, які зміни необхідно внести у законодавство для сприяння активності та розвитку громадянського суспільства в Україні.

До законів загального характеру про громадські організації віднесено Закон України «Про об'єднання громадян» (1992 р.), певні норми якого, через статuti громадських організацій, ще діють, а також Закон України «Про громадські об'єднання» (2012 р.). Їх порівняльний аналіз вказує на наявність тенденції уніфікації законодавства про громадські організації з цивільним законодавством. Ця тенденція простежується в тезаурусі Закону «Про громадські об'єднання», а також в його нормах, що регламентують утворення та функціонування громадських організацій. [1, с. 11]

У Законі України «Про громадські об'єднання» громадська організація визначається як «громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи» [6]

Громадські об'єднання як інститути громадянського суспільства виступають єдиною ланкою між суспільством і державною владою, вони є формою інституціоналізації розмаїтих суспільних інтересів та їх захисту на рівні публічно [5, с. 51].

Громадські об'єднання, незважаючи на істотні відмінності щодо організації та форм їх діяльності, мають чимало спільних ознак, за якими їх можна об'єднати в групу. По-перше, громадські об'єднання створюють без мети отримання прибутку; по-друге, вони діють з метою задоволення суспільних потреб, а не політичних інтересів (на противагу політичним

* Науковий керівник – завідувач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Віктор Ладиченко

партіям), хоча в багатьох ситуаціях істотно впливають на прийняття державних рішень. [2, с. 15]

Правове забезпечення громадських організацій в Україні - це не лише набір правил і обмежень, але й фундаментальна основа, на якій ґрунтується громадянське суспільство. У цьому контексті кожна норма, кожне положення має свою роль у формуванні культури співробітництва, взаємодії та взаєморозуміння між громадськими організаціями та владою.

Аналіз наукових праць вітчизняних дослідників (В. Баркова, Є. Бистрицького, В. Кравчука, А. Крупника, О. Крюкова, І. Лаврової, Е. Лібанової, О. Палія, В. Понікарова, Ж. Пустовіт, О. Скомарохової, В. Скуратівського, А. Сіленко та інших) дає змогу стверджувати, що результатом багатьох років будівництва громадянського суспільства України є позитивна динаміка створення та діяльності громадських об'єднань. [7, с. 440]

Проте, на переконання дослідника М. Ходаківського, специфіка цієї тенденції полягає в залишках “старого радянського світогляду; патерналізмі; націонал-романтичній ідеї; регіональному партикуляризмі; особистісному інтересі, кожен з яких має власні культурно-світоглядні орієнтації, установки, переконання та моделі поведінки” [9, с. 41].

Адже, важливо зазначити, що в радянський період система громадських організацій відрізнялася від сучасної моделі. Вона ґрунтувалась на принципах жорсткого контролю з боку Комуністичної партії Радянського Союзу (КПРС). З часом система громадських об'єднань в радянську добу зазнавала певних змін. Зростало формальне членство, але водночас знижувалась активність та вплив цих організацій.

Неможливість реалізувати свої права та свободи у прокрустовому ложі формалізованих та політизованих громадських організацій, цілі та програми яких були відірвані від реалій звичайного життя, спонукала громадян до здійснення свого права на створення об'єднань за межами офіційної ініціативи. Належний нагляд та контроль за самодіяльними організаціями здійснювався виконкомом місцевих рад, комсомолом, профспілками, які розробляли та ухвалювали Положення про їх діяльність. Влада не була зацікавлена в офіційному визнанні статусу місцевих самодіяльних організацій як громадських, так як при цьому масові організації втрачали привілейований статус. [4, с. 43]

Після 24 лютого 2022 року кількість реєстрацій громадських організацій скоротилася трохи менше, ніж удвічі (у 1,6 рази). У 2022 році було 2 760 реєстрацій, у порівнянні із 2021 роком 4360. Сучасні умови потребують у цьому напрямі системності, комплексності та відповідальності всіх зацікавлених суб'єктів державної влади й громадянського суспільства. Проте варто розуміти, що війна обмежує можливості щодо стимулювання публічності та стратегічного планування. [8, с. 162]

Для кожної громадської організації характерне задоволення своїх специфічних соціальних потреб та інтересів, які можуть бути реалізовані й задоволені людиною (громадянином), як її членом тільки в її рамках. Це значно розширює громадську основу, можливості особи реалізувати і захистити в певних організаціях свої права та законні інтереси. [3, с. 76]

Вищевикладене дає підстави дійти до висновку, що дослідження розглядає перешкоди та можливості, які впливають на функціонування та розвиток громадських організацій, а також розглядає законодавство, яке регулює їхню діяльність. Аналіз законів та наукових праць свідчить про поступову уніфікацію законодавства про громадські організації з цивільним законодавством. Також робота відзначає позитивну динаміку створення та діяльності громадських об'єднань в Україні, але вказує і на залишки "старого радянського світогляду" та інші виклики. При цьому, акцентується на тому, що кожна норма та положення правового забезпечення громадських організацій має свою роль у формуванні культури співробітництва та взаємодії. Розвиток правового забезпечення та дослідження діяльності ГО мають стати пріоритетними напрямками для забезпечення їх успішного функціонування та розвитку.

Література

1. Волкова Д. Є. ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ І ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ (ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ) : автореф. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Київ, 2008. 229 с.

2. Гарасимів Т. З. Роль громадських організацій у формуванні ідеології модернізації українського суспільства. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2019. № 23, Вип. 6. С. 10-17

3. Кравчук В. М. Взаємовідносини громадських організацій і держави в умовах формування громадянського суспільства в Україні (теоретико-правові аспекти) : дис ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Валентина Миколаївна Кравчук . – Київ : 2008 . – 229 с.

4. Левчук К.І. Громадські організації України: створення та діяльність (1985-1996 рр.): Монографія. – Вінниця: ПП "Едельвейс і К", 2009. – 320 с

5. Лойко Л. Типологічне позиціонування національних організацій в інституціональній структурі громадянського суспільства / Л. Лойко // Політичний менеджмент. – 2005. – № 5. – С. 51–53

6. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 року № 4572-VI / Відомості Верховної Ради України. 2013, № 1, ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (дата звернення: 04.05.2024).

7. Свистун, І. (2021). ВПЛИВ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ПРОЦЕС ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ (УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ). InterConf, (42), 439-444. <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.02.2021.045> (дата звернення: 04.05.2024).

8. Сенишин О., Пелех І. Проблеми та перспективи розвитку громадських організацій в Україні. Соціальна економіка і політика. міждисциплінарні дослідження в економіці : навч. посіб. Львів, 2023. С. 157–166. URL:

<http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/economics/article/view/12086/12401> (дата звернення: 04.05.2024).

9. Ходаківський М. Громадянське суспільство і національна держава. Віче. 1998. № 9. С. 34–46.

* Наукова керівниця – доцентка кафедри адміністративного та фінансового права Світлана Ковальова

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Юридичний факультет

Кафедра теорії та історії держави і права

Рада аспірантів юридичного факультету

Студентська організація юридичного факультету

Студентський науковий гурток
«Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

XVII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

09 травня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

Матеріали XVII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»

П.78

Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 09 травня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 215 с.

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**